

ЗАЉУБЉЕНИ ЂАВО

ЖАК КАЗОТ

Моно и Мањана
2011.

Удвадесет и петој године бејаш капетан у гарди напуљског краља: живели смо у највећем другарству, момкујући, што ће рећи, жене, коцка, докле год се имало у кеси; а филозофирали бисмо у касарни када би се све спискало.

Једне вечери, пошто смо се исцрпли у свакојаким закључивању уз помоћ бочице кипарског вина и нешто сувог кестења, расправа се повела о кабали и кабалистима.

Један од нас је тврдио да је кабала права наука, поузданог начина закључивања, четворица најмлађих тврдили су да је то гомила бесмислица, извор преваре, сасвим згодно за варање наивних људи и забављање деце.

Најстарији међу нама, пореклом Фламанец, пушио је лулу нехајно, реч не проговарајући. Његово хладно и равнодушно држање за мене је представљало значајан приказ у односу на халабуку препирке која нас је ошамућивала, и спречавало ме је да учествујем у разговору сувише несувислом да би за мене имао значаја.

Бејасмо у соби тог пушача; ноћ поодмакла: растали смо се, и остадох сâм са старим.

Наставио је равнодушно да пуши; остадох на-лакћен на сто, ћутећи. Напоследку, он оконча тишину.

— Младићу, рече он, чули сте много граје: зашто сте се извукли из гужве?

— Зато што, одговорих, више волим да ћутим него да одобравам или осуђујем нешто што не познајем: чак и не знам шта реч кабала значи.

— Има неколико значења, одговори; али не ради се о значењима, него о самој суштини. Верујете ли да може постојати наука која учи пре-ображавању метала и потчињавању духова?

— Ништа не знам о дусима, почев од свог, осим што тврдо верујем у њихово постојање. Што се метала тиче, знам која је вредност дуката у коц-кању, крчми и којегде, и нисам склон ни потвр-ђивању нити порицању било чега о суштини ду-хова или метала, о менама и утицајима којима су подложни.

— Млади пријатељу, волим ваше незнање него знање других: макар нисте у заблуди, и ако немате образовања, можете га стећи. Свиђају ми се ваша природност, искреност карактера, исправност вашег духа; знам нешто више од

обичног света; закуните ми се часном речју на највећу тајност, обећајте ми да ћете се владати опрезно, и бићете мој ученик.

— Место које ми дајете, драги мој Соберано, врло ми годи. Радозналост је моја највећа страст. Признајем да ме слабо привлаче обична знања; увек су ми се чинила исувише ограниченим, и слутим величајне сфере у које ћете ми помоћи да се винем: али какав је прави кључ науке о којој ми говорите? Како веле наши другови у расправи, сами духови нас поучавају; можемо ли се повезати с њима?

— Право сте рекли, Алваро: сами од себе ништа не бисмо сазнали; што се могућности повезивања тиче, даћу вам беспоговорни доказ.

Изустивши то, доврши с лулом: три пута ју је ударио избацивши оно мало пепела из ње, и ставио је на сто испред мене.

Подигао је глас: — Калдероне, амо по моју лулу, запалите је, и донесите ми је. — Једва да је изустио наређење, луле нестаде; и пре но што сам и могао да схватим којим начином, нити да питам ко је Калдерон који извршава наређења, упаљена лула се вратила, и мој се саговорник врати пређашњем послу.

Наставио је да пуши, више уживајући у изненађењу које ми је приредио него у дувану; устајући

потом, рече: — У зору преузимам стражу и ваља да отпочинем. Идите на спавање; будете ли паметни, поново ћемо се видети. — Повукох се, пун радозналости и жељан нових идеја, решен да их уз Соберанову помоћ себи приуштим. Видех га сутрадан, и у данима који уследише; нисам имао друге страсти; постадох његова сена.

Постављао бих му хиљаде питања; нека би избегао, на нека би одговорио пророчанским тоном. Напокон, навалих да сазнам каква је вера њему сличних. — То је — одговори он, природна религија. — Ушли смо и у понеку појединост; његови избори подударали су се пре с мојим наклоностима него с мојим начелима; али хтедох доћи своје циљу и нисам му противуречио.

— Ви наређујете дусима, — рекох му; — хоћу, као и ви, да саобраћам с њима: ја то хоћу, баш хоћу!

— Жустри сте, пријатељу, и нисте издржали време пробе; нисте испунили нити један од услова да бисте без страха могли прићи тој узвишеној категорији...

— Ех! колико времена ми треба?

— Можда две године...

— Напуштам подухват, — узвикнух — умрећу од нестрпљења у међувремену. Сурови сте,

Соберано. Не можете нити да замислите жаркост жеље коју сте у мени ужегли: изгарам...

— Младићу, мишљах да сте опрезнији; дрхтим, и ради вас и због себе. Шта! Изложили бисте се призивању духова без икаквих припрема...

— Ех, а шта би могло да ми се па деси?

— Не кажем да би нужно морало да вам се деси штогод зло; ако над нама имају власти, наша слабост, страшљивост им је даје: напослетку, рођени смо да им заповедамо...

— Ах! заповедаћу им!

— Срчани сте, свакако, али шта ако се пометете, ако вас донекле ипак уплаше?...

— Ако је само до тога да их се не плашим, чикам их да ме престраве.

— Шта! и када бисте видели Ђавола?

— Повукао бих за уши великог Ђавола из пакла.

— Браво! ако сте тако сигурни у себе, можете да се одважите, и обећавам своју помоћ. У следећи петак ћемо вечерати са двојицом наших, и пустоловину ћемо привести концу.

Тек беше уторак: никада љубезни састанак није очекиван са толико нестрпљења. Најзад дође дан; затекох код свог пријатеља два човека непријатне физиономије; вечерасмо. Разговор се водио око безначајних ствари.

Након вечере, предложили су шетњу пешке до рушевина Портичија. Кренусмо, да бисмо потом стигли тамо. Остаци највеличанственијих споменика у рушевинама, разбацани, обрасли бршљаном носе ми мисли ка необичним странама. — Ето, рекох себи, моћи времена над охолим предузећима и човековим творевинама. — Ишли смо кроз рушевине, најзад скоро пипајући кроз крхотине, на месту тако тамном, да никаква светлост споља није могла да уђе.

Мој ме је друг водио под руку; он стаде, и ја се зауставих. Један од присутних кресивом ужеже ватру и упали свећу. Просторија у којој се налазимо се осветљава, додуше слабо, и откривам да смо под сасвим лепо очуваним луком, површине око двадесет и пет стопа, са четири улаза.

Остали смо у потпуној тишини. Мој друг је уз помоћ трске која му је у ходу послужила као ослонац оцртао круг око себе на прхком песку којим је тло било прекривено, и искорачио из њега пошто је означио неколико писмена. — Уђите у пентакл, драги мој, — рече он, — и изађите из њега само с разлогом...

— Објасните то поближе; с којих разлога морам да изађем?

— Када вам све буде потчињено; али пре тога времена, ако ли вас страх натера странпутицом, бићете у највећој опасности.

Потом ми је дао кратку формулу за призивање, брзу, с неколико речи које никада нећу заборавити.

— Изустите зазивање са чврстином, рече он, и потом три пута јасно позовите *Велзевув*, никако немојте заборавити да учините оно што сте обећали.

Сетих се да сам се хвалио да ћу га повући за уши. — Одржаћу реч, — рекох, не желећи да погазим обећање.

— Нек' вам је са срећом, рече он, када будете завршили, дајте нам знак. Наспрам сте врата на која ћете изаћи када будете хтели да нам се придружите.— Повукоше се.

Никада се разметљивац није нашао на већој муци: само што их нисам позвао да се врате; али, била би то велика срамота за мене; осим тога, значило би и одустајање од свих мојих надања. Обретох се ту где сам, размисливши час. Хтели су да ме уплаше, опоменух се; намерни су видети да ли сам слабић. Људи који ме стављају на пробу су на два корака одавде, и након мог зазивања могу

очекивати неки њихов покушај да ме застраше. Постојаћемо на месту; окренимо поругу на изругиваче.

Ово разматрање било је прилично кратко, иако ометано оглашавањем сова и мачака које су галамиле, а становале у близини, па и у самој пећини.

Помало охрабрен својим размишљањем, седох, па устадох; изговорих зазивање јасно и гласно; подижући глас позивам, три пута, после врло кратких станки, *Велзевув*.

Дамарима прострујаше жмарци, и коса се на-костреши.

Једва да сам завршио, а прозорска крила су се раширила наспрам мене, на највишем делу свода: млаз светлости јачи од дневне хрлио је на отвор; одвратна камиља главурда, како величином, тако обличјем, помоли се на прозору; имала је несразмерне уши. Огавна утвара разјапила је њушку, и гласом у складу са изгледом, упита: *Che vuoi?*

Сви сводови, сви понори унаоколо одјекивали су надјачавајући то страшно: *Che vuoi?*

Не бих умео описати свој положај: не бих знао рећи шта је подстакло моју храброст и спречило ме да клонем пред тим призором, и још страшнијим хуком који је одјекивао у мојим ушима.

Осетих неопходност да прикупим снагу; хладан зној ју је ронио: учиних напор. Мора бити да је наша душа широка и необично снажна; мноштво чувстава, помисли, мисли, дотиче моје срце, мене духом мојим, истовремено остављајући утисак.

Преврат се дешава, постајем господар над својим ужасом. Храбро не скидам погледа са утваре.

— Шта хоћеш, ти нагли створе, указујући се у том ружном обличју?

Дух напакон изусти:

— Тражио си ме, — рече он тишим гласом...

— Покушава ли слуга да застраши свог господара? Долазиш ли да примиш моја наређења, прихвати се доличног облика и гласа.

— Господару, — рече сена, — какав облик да узмем е да бих вам био угодан?

Прво што ми је пало на ум беше пас: — Дођи, рекох, у обличју пса јаребичара. — Једва да изустих наредбу, а грозна дева издужи врат за шеснаест стопа, саже главу до средине одаје и избљува белог јаребичара меке и сјајне длаке, са ушима које су се вукле до пода.

Прозор се затворио, нестаде сваке приказе, и под сводом, осветљеним колико треба, остадосмо само пас и ја.

Кретао се унутар круга машући репом, протежући се.

— Господару, рече ми он, драге бих вам воље лизао стопала; али овај застрашујући круг који вас обухвата ми не дозвољава. —

Моја самоувереност нарасла је до смелости: крочивши ван круга, пружам стопало, пас га лиже; кретох да му повучем уши, он се окреће на леђа као молећи за милост; видех да је женкица.

— Устај, — рекох; — опраштам ти; видиш да сам у друштву; господа ме чекају ту у близини; шетња их је вероватно уморила; волео бих да их понудим јелом; ваља нам воћа, посласаница, сладоледа, вина из Хеладе; подразумева се: осветли и уреси одају ваљано, али без претеривања. Пред крај обеда дођи као најобдаренији виртуоз, са харфом; даћу ти знак када да се појавиш. Води рачуна да добро одиграш своју улогу, унеси осећања у песму, али и мере, уздржаности у понашању...

— Послушаћу, господару, али под којим условом?

— Под условом да се покораваш, робе. Покори се, беспоговорно, или...

— Господару, нисте ме још познали: били бисте мање строги; једини мој услов јесте да вас обезоружам и да вам се допаднем.